

Sygn. akt V CZ 122/12

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa A. T. i M. T.
przeciwko Kompanii Węglowej Spółce Akcyjnej w K.
o naprawienie szkody,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 kwietnia 2013 r.,
zażalenia powodów na wyrok Sądu Apelacyjnego
z dnia 25 maja 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawia rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi Apelacyjnemu .**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 25 maja 2012 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 stycznia 2012 r., którym zasądzono od pozwanej Kompanii Węglowej Spółki Akcyjnej w K. na rzecz powodów A. T. i M. T. kwotę 212.030,93 zł z ustawowymi odsetkami oraz przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny wskazując jako podstawę rozstrzygnięcia art. 386 § 4 k.p.c. uznał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, która sprowadza się do kwestii przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wywołanej ruchem zakładu górniczego. Odwołując się do treści opinii biegłego do spraw budowlanych oraz opinii biegłego geologa Sąd drugiej instancji stwierdził, że nie zostało jednoznacznie wyjaśnione, czy eksploatacja górnicza dokonywana w okresie wcześniejszym (lata 1999-2003) spowodowała szkody w budynku powodów, co do których roszczenie o naprawienie uległo przedawnieniu. Obecny stan tego budynku jest sumarycznym wynikiem robót górniczych prowadzonych w różnym czasie, które spowodowały pochylenia zabudowy w przeciwnych kierunkach. Na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie można ustalić, czy odkształcenia powstałe później nie są korzystne, tj. przyczyniły się do wyprostowania bryły budynku powodów, zatem należy przeprowadzić dowód z kolejnej opinii biegłego. Sąd Apelacyjny wskazał ponadto na potrzebę przeprowadzenia dowodów zawnioskowanych przez powodów na rozprawie w dniu 19 stycznia 2012 r., a następnie rozważenie, czy usprawiedliwione jest żądanie naprawienia szkody przez zapłatę odszkodowania, a nie restytucję polegającą na poziomowaniu budynku. Uznał, że ustaleń wymaga kwota, za jaką powodowie nabyli budynek w 1993 r., ówczesny jego stan, okoliczność, czy powodowie zamierzają w nim nadal zamieszkiwać lub jakie kroki poczynili aby się przeprowadzić.

Powodowie zaskarżyli zażaleniem powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego. W zażaleniu zarzucili

naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylecia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Przewidziany wskazanym przepisem środek odwoławczy, jakkolwiek znacząco odbiega od cech zażalenia przewidzianego w dotychczasowym stanie prawnym, nadal ma charakter dewolutywny i suspensywny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r., II CZ 193/12, niepubl.). Istotną odmiennością wskazanej regulacji jest ograniczony zakres kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym, opartym na art. 394¹ § 1¹ k.p.c., który nie obejmuje oceny zasadności powództwa (wniosku), apelacji ani merytorycznej prawidłowości stanowiska sądu odwoławczego, jako zastrzeżonych dla ewentualnego postępowania kasacyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 124/12, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl.).

Art. 386 § 4 k.p.c. wskazuje, że poza wypadkami określonymi w § 2 i § 3, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nie rozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zmiana powyższego przepisu, dokonana ustawą z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 48, poz. 554), jednoznacznie zróżnicowała już obie podstawy kasatoryjne, dostosowując je do przyjętej konstrukcji apelacji pełnej cum beneficio novorum. Alternatywa rozłączna wskazuje na samodzielny charakter i wyraźne przeciwstawienie obu podstaw wydania orzeczenia kasatoryjnego przez sąd odwoławczy. Następcza wykładnia celowościowa, związana z wprowadzeniem zażalenia do Sądu Najwyższego w razie uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, oraz aksjologia leżąca u podstaw tej instytucji procesowej prowadzą ponadto do wniosku, że obecnie - co

do zasady - podstawowym sposobem rozstrzygnięcia, w wypadku zasadności zarzutów apelacji, powinno być orzeczenie reformatoryjne, którym sąd drugiej instancji zastąpi orzeczenie sądu pierwszej instancji (art. 386 § 1 k.p.c.).

Sąd Najwyższy, mając na względzie wyjątkowy charakter norm zawartych art. 386 § 4 k.p.c. i w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zgodnie przyjmuje, że w postępowaniu zażaleniowym jego kognicja obejmuje jedynie, w granicach zakreślonych zarzutami zażalenia, kontrolę podstawy kasatoryjnej wprost wskazanej przez Sąd drugiej instancji i to tylko w aspekcie prawidłowości zakwalifikowania określonej sytuacji procesowej jako podstawy uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (por. postanowienie z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, nie publ., postanowienie z dnia 9 listopada 2012r., IV CZ 156/12, nie publ.). Zakres pojęcia nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. oznacza brak rozstrzygnięcia co do przedmiotu sprawy, wyznaczonego treścią i materialno-prawną podstawą żądania powoda, materialno-prawnymi, bądź będącymi ich następstwem, procesowymi zarzutami pozwanego. Do nierozpoznania dochodzi zatem wówczas, gdy sąd zaniechał ich zbadania bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Ma to miejsce m.in., gdy sąd odmawia dalszego prowadzenia sprawy przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, przedwczesność powództwa czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego bezpodstawnie przyjmując, że nie zostały one zgłoszone lub zostały zgłoszone, ale są objęte prekluzją procesową. Sąd Najwyższy podziela co do powyższej interpretacji stanowisko orzecznictwa przedstawione m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, z dnia 12 listopada 2007 r.,

I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2, z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11 - nie publ.

Sąd Okręgowy nie odwołał się do tak rozumianej wadliwości orzeczenia sądu pierwszej instancji. Podstawę orzeczenia kasatoryjnego, oznaczoną jako nierozpoznanie istoty sprawy, umotywował bowiem koniecznością uzupełnienia postępowania dowodowego w niewielkim zakresie i jedynie dodatkowo wsparł stwierdzeniem, że poczynione nowe ustalenia będą wymagały oceny także w aspekcie podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia. Z tych względów należy uznać, że sąd odwoławczy nieprawidłowo zakwalifikował opisaną sytuację procesową jako nierozpoznanie istoty sprawy w znaczeniu wskazanym wyżej i zaskarżone orzeczenie nie może się ostać.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).